

זאת אומרת הלוקים עליו חבירו על סומכוס. דוקא כזי האי גוונא פליג סומכוס שראוי להסתפק בדבר וההיא (ב"מ דף ק. וס) דמחליף פרה צמור והמוכר שפחה וילדה בכל הנך בלא טענותם ראוי להסתפק לז"ל אבל צמקוס שהספק צל ע"פ דבריהם לא פליג סומכוס דהרי למ"ד אמר סומכוס אפילו צרי וצרי אטו אס אמר אדם לחצירו טלית זו שהתה לבוש שלי הוא מי אמר סומכוס חולקים וצנינים אוחזים בטלית אמר דאי אטו לקמן כי תפיס חד ומד מיסרך סרוכי דאפי' לסומכוס סרוכי לאו כלום הוא:

ממאי דמתנא' ברי וברי. וא"ת והיכי אמרינן דמתנא' צרי וצרי אי משום דאמר אמר סומכוס צרי וצרי היינו משום דאי לא אמר סומכוס צצרי וצרי לא היה יכול לדקדק ממשנה דחולקים דהוי מני לאוקמי צצרי וצרי ודצרי הכל וי"ל דה"ק ממאי דמתנא' מני לאורוי כלל צצרי וצרי דלמא צצרי ושמא דוקא איירי כדאמרינן צצמון דרישא דומיא דסיפא א"ל דקמני זה אומר לא כי ואף על גב דבפ"ק דכמוצות (דף יב: וסס"ו) מנן דאפי' אומר לא כי אלא עד שלא ארסמין נאנסת והיה מקחי מקח טעות ומוכה התם דהיינו שמא התם ליכא למיטעי שאין הצעל רגיל לידע אבל הכא אי צצמא איירי לא ה"ל למיתני לא כי כיון דאיכא למיטעי:

הא לא מיייתי ראייה שקיל בדאמר מויק. וא"ת דלמא הא לא מיייתי ראייה לא שקיל מידי וי"ל דלשון המוציא משמע צמה שצא להוציא רצין ראייה אבל מה שהוא מודה לו לא ולקמן דמשני ראוי לטוול ואין לו היינו צלל תפס אבל צצמא יש לו ולהכי א"ש לשון המוציא:

לימא תיהוי תיובתא דרבה בר נתן. וא"ת ואמאי לא מוקי לה כ"ר"ג דאמר צפ' שצועת דדיינין (שצועת דף מ. וסס"ו) טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ור"ג ממייד וי"ל דמהדר לאוקמי כרצונן ועוד י"ל דרצה צר נתן אמרה למילתיה ככולי עלמא ולא ממייד ר"ג אלא שצועה דאי הוה ממייד צצמני שעורים מנליה לרצה צר נתן דרצנן פליגי עליה צהא דלמא לענין שצועה דוקא פליגי דכתיב כי הוא זה דצענין הודאה ממנין הטענה וכי מימא דרצה צר נתן סבר דמהאי טעמא דפטרי להממייד שעורין הא לימא דהא דאמרינן שצועת דדיינין (ס"ו דף מ:) טענו חטים ושעורים והודה לו צאחד מהן פטור והתם ודאי לכ"ע חייב צמה שצענו ואפ"ה פטור משצועה ע"כ נראה דרצה צר נתן לכ"ע פטור מדמי שעורים דמשמע ליה דסצרה הוא שהוא פטור כיון שהודה לו שאין חייב לו וצצועה דוקא פליגי אי צצנין ממנין הטענה:

רבינו הגנאל

אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הלוקין עליו חבירו על סומכוס דאמי' ממון המוטל בספק חולקין. ודברי סומכוס מפורשי' בפ' שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בבדיה כול'. ואמ' רב יהודה אמ' שמואל זו דברי סומכוס דאמי' ממון המוטל בספק חולקין. ותניא כההיא שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בבדיה ואין ידוע אם עד שלא נגחה לידה הוא משנגחה לידה משלם וצא נוק לפרה ורביעי לולד, דברי סומכוס והכמי' אומ' המוציא מחבירו עליו הראייה. ואצי"פ בשבקימות הדיבא מקצירי. ביה המקום עיקרו. ודייקי' ר' חייא בר אבא דמתנא' דקתני המוציא מחבירו עליו הראייה ולא קתני חולקין, ש"מ מתנא' חכמי' היא וחולקין על סומכוס. ואמ' ליה רבה בר אמי' מותני' בריא ובריא הוא, ואוקמי' דלא כסומכוס. ואתקין לה רב פפא הכי, מדרישא דמתנא' בריא ובריא סיפא נמי בריא ובריא, ואמ' רבנן המוציא מחבירו עליו הראייה. ואילא מיייתי ראייה שקיל כדקאמי' מויק. דמחייבנן ליה כמה שהודה, אמאי שקיל בעולם א' אפי' כדקאמי' מויק. חטים ושעורין נגהו, ואם איתא דירבה פטור לגמרי הוא. נימא תהוי תיובתיה דרבה בר נתן דאמי' טענו חטים והודה לו בשעורים פטור. וכיון דקיימי' לן כרבה בר נתן פרקי' הכי, סיפא דמתנא' אינה ברי וברי, ברי ושמא הוא. ואמרי' היכי דמי, אינמא דטעין ניזק ואמ' שמא (ב) תורף הדיק ומדיק אמ' בריא ליה שבטלע ליה. מתמהינן עלה כי האי גוונא כשחובע טעין שמא אמ' סומכוס חולקין ומטענת שמא מייחבי דאיצטריך לרבנן לימיר המוציא מחבירו עליו הראייה. ודחי' לא דמי רישא לסיפא, רישא ניזק אמ' בריא לי ששורך הדיק והמוק טעין שמא בטולע ליה. וכל זה הוצרך סומכוס לומר חולקין ורבנן המוציא מחבירו עליו הראייה. סיפא, ניזק שמא ומדיק בריא ראייה שקיל כדקאמי' מויק. דהא ניזק מספקא ליה. ואקשי' והא לא דמי רישא לסיפא, רישא

שניהם פטורים. דמרוויחו מדמו ליה: שניהם חייבין. מפרש בגמרא (ס' גדול הויק. ויש בגופו שזה חלי נזק: קטן הויק. ודמי הקטן מקח ומותר חלי נזק תפסיד: וקטן הויק אס הגדול. ואע"ג שחלי נזקו של גדול מרובה לא תקח אלא קטן שלי וחלי נזקו של קטן שלך קח מן הגדול: גמ' על סומכוס.

שניהם פטורים אם היו שניהם של איש אחד שניהם חייבים היה אחד גדול ואחד קטן הניזק אומר גדול הויק והמויק אומר לא כי אלא קטן הויק אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הויק והמויק אומר לא כי אלא תם הויק המוציא מחבירו עליו הראיה היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן והמויקין שנים אחד גדול ואחד קטן הניזק אומר גדול הויק את הגדול וקטן את הקטן והמויק אומר לא כי אלא קטן את הגדול וגדול את הקטן אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הויק את הגדול ותם את הקטן והמויק אומר לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבא [זאת אומרת] הלוקים עליו חבירו על סומכוס א"ל אמר ממון המוטל בספק חולקין א"ל ר' אבא בר מובל לר' חייא בר אבא אמר סומכוס אפילו ברי וברי א"ל אין א"ל אמר סומכוס אפילו ברי וברי וממאי דמתנא' בברי וברי הוא דקתני זה אומר שורך הויק וזה אומר לא כי מתקף לה רב פפא מדרישא ברי וברי סיפא נמי ברי וברי אימא סיפא היה אחד גדול ואחד קטן ניזק אומר גדול הויק ומויק אומר לא כי אלא קטן הויק אחד תם ואחד מועד ניזק אומר מועד הויק והמויק אומר לא כי אלא תם הויק המוציא מחבירו עליו הראיה הא לא מיייתי ראייה שקיל כדאמר מויק נימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן דאמר מועדו חטים והודה לו בשעורים פטור אלא בברי ושמא דקאמר ברי מאן דקאמר שמא מאן אי נימא דקאמר ניזק ברי וקאמר מויק שמא אכתי לימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן אלא דקאמר ניזק שמא וקאמר מויק ברי ומדסיפא ניזק שמא ומויק ברי רישא נמי ניזק שמא ומויק ברי ואמר סומכוס אפי' דלא לא יסיפא ניזק שמא ומויק ברי ורישא ניזק ברי ורישא דמיא רישא לסיפא אמרי ברי ושמא שמא וברי וברי שמא וברי מילי נגהו: גופא אמר רבה בר הודה לו בשעורין פטור מאי קמ"ל תנינא א"ל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור אי מהתם הוה אמינא פטור מדמי חטין וחייב בדמי שעורין קמ"ל דפטור לגמרי נתן היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן וכו'. הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק אמאי חטים ושעורים הרי זה משתלם על הקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן דתפס נתן היה אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הויק את הגדול ותם את הקטן והמויק אומר לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק ואמאי חטין ושעורין נגהו ראו

נמי ניזק שמא ומויק ברי ואמר סומכוס אפי' דלא לא יסיפא ניזק שמא ומויק ברי ורישא ניזק ברי ורישא דמיא רישא לסיפא אמרי ברי ושמא שמא וברי וברי שמא וברי מילי נגהו: גופא אמר רבה בר נתן א"טענו חטין והודה לו בשעורין פטור מאי קמ"ל תנינא א"ל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור אי מהתם הוה אמינא פטור מדמי חטין וחייב בדמי שעורין קמ"ל דפטור לגמרי נתן היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן וכו'. הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק אמאי חטים ושעורים הרי זה משתלם על הקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן דתפס נתן היה אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הויק את הגדול ותם את הקטן והמויק אומר לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק ואמאי חטין ושעורין נגהו ראו

נמי ניזק שמא ומויק ברי ואמר סומכוס אפי' דלא לא יסיפא ניזק שמא ומויק ברי ורישא ניזק ברי ורישא דמיא רישא לסיפא אמרי ברי ושמא שמא וברי וברי שמא וברי מילי נגהו: גופא אמר רבה בר נתן א"טענו חטין והודה לו בשעורין פטור מאי קמ"ל תנינא א"ל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור אי מהתם הוה אמינא פטור מדמי חטין וחייב בדמי שעורין קמ"ל דפטור לגמרי נתן היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן וכו'. הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק אמאי חטים ושעורים הרי זה משתלם על הקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן דתפס נתן היה אחד תם ואחד מועד הניזק אומר מועד הויק את הגדול ותם את הקטן והמויק אומר לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה הא לא מיייתי ראייה שקיל כדקאמר מויק ואמאי חטין ושעורין נגהו ראו

(א) אולי צ"ל בעל. (ב) דברי הר"ם צ"ב, שהרי ע"כ הלשון 'שמא לך כסלע' מוכיח דקאי בישראל דמתנא'. ושמא טעמו שורה מה"ד וי"ל, 'דטעין ניזק ואמ' שמא מויק ואמ' רישא נמי דטעין ניזק ואמ' שמא וכו'.

(א) וע' תוס' צ"ב ג' ד"ה רכי אלא (ב) לקמן מו. צ"ב (ג) ו' ח' ק. (ד) צ"ב קמ"א, (ה) וצ"ב מלע"ב צ: ע"ש ק. ע"ש, (ו) צ"ב ה. [ק:] שצועת לח: מ, (ז) [לקמן לו. א.] ס"א מאלן, (ח) [כאן צ"ל סה"ל ואח"כ מכו"ל דקמני, (ט) ד"ה (והוא, (י) ד"ה והוא:]

מוסף רש"י

טענו חטין והודה לו בשעורין פטור. דצענין הודאה ממנין הטענה עלמא (ב"מ ק.)

רבינו הגנאל (המשך)

ניזק ברי ומויק שמא, סיפא מויק ברי וניזק שמא. ופרקי' ברי ושמא שמא וברי חרא מילת' היא, אבל רישא לאוקומה כברי וברי וסיפא ברי ושמא תרתי מילי נגהו. ואקסי' דברי וברי אפי' סומכוס מודה שהמוציא מחבירו עליו הראיה, וכי פליג בשמא ושמא או כברי ושמא או שמא וברי, ובכולהו רבנן פליגי ואמרי המוציא מחבירו עליו הראיה. והילכתא כרבנן. גופא אמר רבא בר נתן טענו חטים והודה לו בשעורין פטור. נימא ודחי' אי מהתם הוה אמינא לעולם פטור משצועה דאוריית' וחייב בשעורין שכבר הודה לו ביה. ורבה בר נתן פטור אפי' מן השעורין, ופרקי' דאמי' חובע אין טרען שיש לו אצלו שעורין ואין מחייבין הנחבע בחטים לשלם שעורין. ואקשי', נתן הוי הניזקין ב' אחד גדול ואותן קטן והמויקין ב' כו' ואילא מיייתי ראייה אפי' מן השעורין, והלא ניזק ומויק מן הקטן, והלא הויק ולא הקטן כטענן חטים ולא שעורין ומי. ואם איתא לרבה פטור לגמרי הוא, אלא נימא תהוי תיובתיה. ופרקי' דאמי' לישתלם קתני ולא שקיל ודאי. ואקשי' ימי מצית אמרת הכי, והתניא בהדיא הרי זה משתלם לגדול מן הקטן ולקטן מן הגדול, אלמי' שקיל ממש. ומשנינן דהתפס, פי' אם קדים ניזק ותפס תורה דאורי' ביה כבר והשתא הדר ביה לא מפקינן מינה דניזק דהא איהו נתן קיימי' לן דהא מקשי' ומפרקי' אליבא דידיה, וכן הילכתה כותיה. וכן הדין זה אומ' גדול הויק להשתלם חצי נזק מגופו וזה אומ' קטן הויק, אין משתלם חצי נזק ולא אפי' מקטן, אלא אי תפס הניזק לא מפקינן מינה. ויש מי שאומר כיון דמתנא' דשצועת לא מסייעא לרבה בר נתן ולא דייקא כותיה ומתנא' ומתניא דהכא קשו עליה, ובשנינו הוא דוחה, ובהדיא קיימי' לן אשנינא לא מסכינן. הילכך ליתא לרבה בר נתן.